

**Erdem
Aksakal**

ÇOK ÇALIŞIYORUZ

—
Deneme
—

**hayalsiz yaşayan
beyaz yakalılara
kişisel özgürlük
rehberi**

Erdem Aksakal, İzmir Bornova Anadolu Lisesi'ndeki öğrencilik yıllarında yazma alışkanlığı kazandı.

Mühendislik eğitimi gördü, yüksek lisansını işletme, doktorasını pazarlama alanlarında yaptı. Yirmi yıldır kurumsal dünyanın içinde. Farklı şirketlerde çeşitli görevlerde bulundu ve şu anda kariyerini Amaç ve Sürdürülebilirlik Pazarlaması alanında sürdürmektedir.

Beyaz yakalıların hayatını anlattığı ve sahiciliğin peşine düştüğü *Mezeleri Güzel* adlı kitabı 2016'da yayınlandı. Kısa sürede 8 baskı yaptı. Beyaz yakalı bir anlatıcı olarak seminerler verdi, podcast yayıncılığı yaptı.

İki ülkeye yayılan yaşamını; iş hayatında eşitlik, adalet ve anlam arayışı konularında yazılı ve sözlü üretimler yaparak devam ettirmektedir.

ÇOK ÇALIŞIYORUZ

Hayalsiz Yaşayan Beyaz Yakalılara Kişisel Özgürlük Rehberi

Yazan: Erdem Aksakal

Editör: Aslı Güneş

Yayın hakları: © 2022 Doğan Yayınları Yayıncılık ve Yapımcılık Ticaret A.Ş.

Bu eserin bütün hakları saklıdır. Yayınevinden yazılı izin alınmadan kısmen veya tamamen alıntı yapılamaz, hiçbir şekilde kopya edilemez, çoğaltılamaz ve yayımlanamaz.

1. baskı / Haziran 2022 / ISBN 978-625-8344-29-5

Sertifika no: 44919

Kapak tasarımı: Serçin Çabuk

Sayfa uygulama: Gökçen Yanlı Atmaca

Baskı: Ana Basın Yayın Gıda İnşaat San. ve Tic. A.Ş.

Mahmutbey Mah. Devekaldırımı Cad. 2622 Sk.

Güven İş Merkezi, No: 6/13 Bağcılar - İSTANBUL

Tel. (212) 446 05 99

Sertifika No: 52729

Doğan Yayınları Yayıncılık ve Yapımcılık Ticaret A.Ş.

19 Mayıs Cad. Golden Plaza No. 3, Kat 10, 34360 Şişli - İSTANBUL

Tel. (212) 373 77 00 / Faks (212) 355 83 16

www.dogankitap.com.tr / editor@dogankitap.com.tr / satis@dogankitap.com.tr

Çok Çalışıyoruz
Hayalsiz Yaşayan Beyaz Yakalılara
Kişisel Özgürlük Rehberi

Erdem Aksakal

İçindekiler

Teşekkür	9
Önsöz	13
Bölüm Bir/Dışarıda Deli Dalgalar	21
Bölüm İki/Mönü Rica Edebilir miyim?	37
Volta atmak: Gün geçirmek	45
Koşuş ağalığı: Yöneticilik	65
Af beklemek: Emeklilik	89
Başka bir cezaevine naklini istemek: İş değiştirmek	115
Ev hapsi: Evden çalışmak	127
Fırar: Sahil kasabasına yerleşmek / Kendi yolunu çizmek ..	153
Cezaevinde isyan çıkarmak: Beyaz yakalı aktivizm	161
Konuyu uluslararası yargıya taşımak:	
Yurtdışında çalışmak	171
Cezaevi duvarlarına resimler yapmak, oyunlar	
oynamak: Beyaz yakalı hayatı dönüştürmek	179
Bölüm Üç/Şimdi Sen Ne Yapacaksın Beyaz Yakalı?.....	189
Kaynakça	199

Teşekkür

Bu kitap yıllardır süren çalışma hayatımın bir çıktısı olduğu kadar, akademik kanallardan ve sınırlı sayıdaki beyaz yakalı anlatıdan beslendi.

Kitabın düşünsel aşamalarında birlikte çalıştığım çok sayıda iş arkadaşım, emekleriyle bana ilham veren dünyanın her yerindeki beyaz yakalı meslektaşlarımdan, İstanbul Bilgi Üniversitesi'ndeki hocalarım, çalışma arkadaşlarım ve öğrencilerimden güç aldım.

Seminerlerime katılan her yaş grubundan insan ilgisi ve merakıyla, yazdıklarımı okuyan ya da podcastimi dinleyen kimi insanlar da soruları ve eleştirileriyle bu kitaba yön verdi. Sayamayacağım kadar çok yakınım ve dostum bu yolculukta bana akıl, güç ve moral sağladı. Hepsine minnettarım. Özellikle birkaç ismi anmam gerekiyor,

Kitabın taslak aşamasındaki notlarımı derlerken birlikte çalıştığım, elini attığı her alana bir kültür-sanat enerjisi taşıyan Ayşen Güven'e,

Haftalar, aylar boyunca literatür taramaktan, teorik tartışmalara, metin üzerindeki yaratıcı fikirlere dek birçok alanda yan yana yürüdüğümüz, bilimsel ve eleştirel bakış açısıyla bana ve bu metne katkısı çok büyük olan Adem Yeşilyurt'a,

Kitabın okuma, gözden geçirme aşamalarında titiz, sabırlı, yapıcı desteğini tek bir an bile esirgemeyen Zeynep Gülbay'a,

Birlikte çalışmaktan çok mutlu olduğum, hızına ve üretkenliğine gıpta ettiğim, okuyacağınız metne çok yeni perspektifler katan bu kitabın değerli editörü Aslı Güneş'e,

Yazarken geçirdiğim zamanlarda bana sevgi, destek ve anlayışlarını hiç eksik etmeyen çocuklarım Nisan ve Güney'e, yazı mesaim sürerken yürüyüş saatlerini sabırla bekleyen ailemizin diğer üyesi Paspas'a, derin bir sevgi ve heyecanla teşekkür ederim.

Dubai & İstanbul
2022

Önsöz

Ben bir iş hayatı anlatıcısıyım. Ömrüm iş hayatının kurumsal tarafında geçmekte. Ne demekse kurumsal... Garip bir sözcük; sadece ürkütücü diyemem, üstüne üstlük katı ve soğuk. Kurumsal kelimesi tavizsiz, nemrut, köşeli, bilmiş bir düzeneği çağırıştırıyor. Dışı seni içi beni yakan bir düzenek. İnsanın, insana dair hiçbir düşünce ve duygunun dikkate alınmadığı; kurum aklının her şeyin üstünde olduğu bir düzenek. Düne kadar ofislerde dönen kurumsal hayat, dünyayı saran pandemi sonrası da ofislerin yanı sıra evlerde, odalarda, parklarda, kafelerde devam ediyor. Her yer plaza, her yer kurumsal artık. Bir sürü hikâye birikiyor bu hayatta her gün. Dilim de az buçuk dönüyor bu hikâyeleri anlatmaya. İnkâr edemem, seviyorum yazmayı; yazmayıp, anlatmayıp ne yapayım? Anlatılmayan sözler dert olarak içinde birikiyor insanın, anlatmak ferahlatıyor. Ben yirmi yıllık çalışma hayatım boyunca burada yaşananları anlatmayı seçtim. Kitap yazdım, seminerler verdim, köşe yazıları kaleme aldım, söyleşiler yaptım, sosyal medyada paylaştım, podcast kaydettim. İstedim ki plaza köşelerinde yalnız ve çaresiz hissettiğimiz anlarda bu hikâyeler aracılığıyla ferahlayalım. Anlatarak ya da dinleyerek. Bu üretim, bir yandan da iş dünyasının baskısıyla başa çıkma yöntemlerimden birisi oldu. İş hayatı üstümüze geldikçe, ona “çok da böbürlenme” demek bana güç verdi. Bu anlatıyı paylaşan,

okuyan, dinleyen, yorum yapan, eleştiren, harekete geçen on binlerce beyaz yakalı arkadaşım da bu gücü büyüttük.

Beyaz yakalı arkadaşlarımın çoğuyla aynı kaderi paylaşıyor, aynı hayatı yaşıyoruz aslında. İçi birbirini andıran, sadece kapısındaki numaralarla ayrılan otel odaları gibiyiz. Her otel odasının içinde ne olduğunu bilmesek de dışı tıpatıp aynı. Görmesek bile biliriz ki içi de aynı. Kral daireleri hariç. Onların katı farklı, odaların içi de farklıdır herhalde. Girmedik, bilmiyoruz.

Bize çocukluktan itibaren iyi bir geleceğe ancak çalışarak ulaşabileceğimiz öğretilirdi. Biz de çalıştık. Hakkını vererek, kısa yollara sapmadan. En iyiye ulaşabilenimiz oldu mu dersiniz çok iyimser konuşmam – olasılıkla ulaşamadık– ama tek yolumuz çalışmakmış bunu öğrendik. Biz başka âlem bilmeyiz. Çalışmaktan ve geleceğini kendi elleriyle inşa etmekten başka şansı olmayan işçi, memur, tüccar çocuklarıyız. Biz emeğe inandık.

İş hayatı devasa bir yolculuk, kısa bir anlatıdan öte adeta bir ömürlük destan. Kimıl kımıl kaynayan bir kazan kurumsal dünya. Dostluk, ihanet, hırs, kazanmak, kaybetmek, para, aşk, savaş, yalnızlık, hüznün, her şey var içinde. Bu ömürde hikâye biter mi? Hikâye gördükçe ben de anlatırım. Bir gencin bu dünyaya nasıl adım attığını, karakteri değişirken geçirdiği aşamaları anlatırım. Sebeplerini, yolculuğun kendisini, sonuçlarını... Halimizi, nasıl görüldüğümüzü anlatmaya çalışırım. Tuhafliklarımızı itiraf ederim. İçine düştüğümüz illüzyonlara kızarım. Sınıfsızlığımızı, sınırsızlığımızı, mekânsızlığımızı, zamansızlığımızı, kayboluşumuzu dile getiririm. Yarınımıza kafa yorarım. Çünkü bu soru durmaksızın zihnimi kemiriyor: Biz ne olacağız? Nereye gidecek bu işler böyle?

Tarkan 90'larda söylediği "Biz nereye" şarkısında diyor ya:

Kim ne varsa alacak
Rüzgâr çıktı ne kalacak
Bütün bunlar delilikse ben deliyim

Bütün bunlar bence de delilik sevgili Tarkancığım ve evet rüzgârdan sonraya ne kalacağını bilmiyoruz ve yine evet, biz deliyiz. Deli olmasak burada barınamazdık. Akıllıysak da delirdik artık.

Beyaz yakalı hayatları anlattığım *Mezeleri Güzel* (2016) kitabım özellikle beyaz yakalı arkadaşlarımdan yoğun ilgi gördü. *Mezeleri Güzel* yayımlandıktan hemen sonra başladım bu kitap üzerinde çalışmaya. Bu araya benim açımdan üç adet yeni pozisyon, bir adet ülke değişikliği, bir doktora tezi girdi. Dünya modern çağın en büyük salgın hastalığını yaşadı ve iş hayatı radikal biçimde değişti. Üstüne üstlük artan teknoloji iş hayatındaki değişmeyi ivmelendirdi. Benim açımdan bu yazım süreci altı yıla ulaştı ve altı yıl boyunca okurlardan en sık gelen şu yorum değişmedi: “Ne olacak bu iş dünyasının hali?” Yaşadıklarımı ve yorumlardan sonra anladım ki binlerce beyaz yakalı kader arkadaşımın aynı kaygıyı paylaşıyoruz. Sahi ne olacağız biz? Biz nereye...?

Yeni nesil beyaz yakalılar olarak görünüşte iyi eğitilmiş, pek bilgiliyiz, her konuya hâkimiz. Bilmediğimizi de öğrenebilecek kapasitedeyiz. İstenen görevi adeta bir sporcu çevikliğinde, harekât ordusu kararlılığında tamamlarız. İş kendi kaderimizi çizmeye gelince, yolumuzu bir türlü bulamayız. Bulamadık da zaten, kaybolduk gittik.

İşte bu kitabı yazarken amacım beyaz yakalıların içinde dolaştığı labirentlerin karanlık ve çıkmaz hallerini çizmek, kendim gibi kaybolmuş arkadaşlarımla derdimizi paylaşmaktır. Daha da ötesi bir çıkış yolu keşfetme çabasıdır. Bildiğim yolları ortaya döküp umut ve ferahlama aramaktır. Kaybolmuş olmak

moral bozucu, kabul. Öte yandan kaybolduğumuzu kabul etmek, yolu yeniden bulmanın ilk adımı. İstikametimizi bilelim ki en azından direksiyon hâkimiyetimizi koruyalım, son sürat ters yöne gitmeyelim.

Özel sektörün erken dönemlerinde, küresel ekonominin inşa edilmeye başladığı 1980'lerin sonu, 1990'ların başında bu dünyaya giren birinci nesil beyaz yakalılar bir yol bulup hızla yükseldiler, cukkayı görece kolay biçimde doldurdular. Şirketler dünyaya açılıyordu, eğitilmiş beyinlere ihtiyaçları vardı. Kaptılar üniversite mezunlarını. O dönemin beyaz yakalıları genç yaşta yüksek gelir seviyesine, afili unvanlara kavuştular. Şimdi yelkenli teknelerini aldılar, mavi sularda akıllı telefonlarından borsa yatırımlarına bakmanın keyfini çıkarıyorlar. Aynı jenerasyondan 40'lerinde emekli olmayı başaran bir başka grup ise ekonomik olarak orta sınıfta kaldı ama onlar da labirentten çıkışı erken keşfettiler. Şimdilerde yazlıkta mangal yeliliyorlar. Girişimcilik gemisine binenler kendi özgün tarzlarını çizdiler; düşe kalka da olsa çizdikleri bir yolda koşturuyorlar. Biz, ikinci-üçüncü nesil beyaz yakalılar, iş hayatına 2000'den sonra girenler ya da kapısında bekleyenler ise yolumuzu daha çizemedik. Şablonlara takıldık. Verilenin dışına çıkamadık. Geleceğe bakmamız söylendi. Baktık. Ama geleceği hep daha ileri ötelediler. Gelecek gelmedi.

Biz de geleceğin gelmeyişi, doğruya doğru, sallamadık. Aybaşında yatan maaşı, gün ortasında gelen öğle yemeği hürriyetini, hafta sonunda iki plan yapıp gezmeyi tozmayı yeter gördük kendimize.

O duvarların dışında bir hayat olup olmadığını sorgulamadık. Bize verilen izin gününde, verilen zamanda, verilen ölçüde çıktık duvarların dışına. Tıptış tıptış işimizin başına döndük öğle arası sonunda, pazartesi sabahları, yıllık izin bitiminde... Duvarları olduğu gibi kabul ettik. Bırakın zorlamayı, bir tekme

atıp kalınlığını dahi tartmadık. Duvarın içine özgürlük sloganları yazmadık, resimler dahi çizmedik.

Michel Foucault “Fabrika, okul, kışla ve hastanelerin, hapis-hanelere benzemesi bir tesadüf değil” diyordu. İş hayatı zeki-dir, çalışkandır. Bu söylemden kendisine dersler çıkardı ve tipi hiç de hapishanelere benzemeyen modern plazalar inşa etti. Hapishane inşasını binayla değil, ruhumuza zerk edilen çaresizlik, mahkûmiyet ve yalnızlık psikolojisiyle yapmanın yolunu buldu. Mahkûmuz ama gayet özgür sanıyoruz kendimizi.

Bu hapishanelerin duvarlarını bize inşa ettirdiler. Artık çoğumuz işte giriş çıkış saatini kendimiz belirliyoruz. Ama çıkmıyoruz bir türlü. Kendimizi uyanık tutup daha iyi çalışmamızı sağlayacak kahvelerin parasını bize ödetiyor bu döngü. Bir de selfi atıyoruz zincir kahve mağazasından. Mahkûm kostümü-müz enine çizgili cezaevi kıyafeti değil ama kravat, takım elbise ya da şık çanta ve topuklu ayakkabıdan oluşan kombin-leri de bize aldırıyorlar. Kendimizi daha zinde bir çalışan yapmamızı sağlayacak fitness salonunun aidatını biz ödüyoruz, zindeliğimizi ne uğruna feda ettiğimizi, neden hareketsiz kal-dığımızı sorgulamadan.

Ama sorarsanız seviyoruz o yeni nesil kahveyi, bu marka-nın tasarımlarını, şu fitness salonunun ortamını. Yalnız his-setmiyoruz orada, yanlış da hissetmiyoruz. Başkası söylese komik gelir ama ruhumuzu ve bedenimizi hapseden sebepleri düşünemiyor, her gün prangamızı kendi isteğimizle ayağımı-za takıp kör karanlıkta kahve zincirinin kapısında kuyruğa gi-riyoruz. Dilediğimiz tercihi yapma hakkımız var: Americano, Latte ya da Ristretto.

Kendi hayalimiz yok, ertelememiz söylendi. Adına kurum-sal hedef denilen, başkalarının hayalleri için harcarız beyin gü-cümüzü. Şirket hayallerini ödünç alır, acıları duyumsamayan birisinin izmariti tenine bastığı gibi böğrümüzde söndürürüz.

İzi ve acısı hep kalbimizin üstünde kalır. Düşlerimiz, yaratıcılığımız, bilgimiz, birikimimiz hep kiralıktır. Kol gücüyle bizden daha zor işler yapan, daha güç koşullarda yaşayan mavi yakalı arkadaşlarımızdan rahat durumdayızdır belki. Kim üç kuruş fazla alıyordur, kimin stresi üç gram daha azdır bilinmez. Zaten yakanın rengi çok çeşitlendi, beyazın mavinin yanına başka başka yakalar geldi. Işıltılı gelecek vaat eden yöneticilere altın yakalı, devlet işçilerine kırmızı yakalı, müşterilere doğrudan hizmet veren çalışanlara pembe yakalı, kol gücüyle başladığı çalışma hayatını ustalık kazanarak daha sonra ofiste devam ettirenlere gri yakalı, teknik bilgi yoğun çalışanlara yeni yakalı tanımlamaları mevcut. Farklı renkler gibi görünse de tümü yakın tonlarda. Kendi renklerimizle değil, işimizin niteliğiyle, görev tanımımızla adlandırıldığımız bir döngü bu. İnsan, hayallerini gün içinde ona verilen görev tanımı için, yakasının rengi uğruna harcadınca akşam kendisine hayal de kalmıyor, hayal kuracak güç de. Biraz ilham versin diye yogaya gidiyor, Netflix izliyor, fotoğrafçılık kursuna katılıyor, kitap okuyoruz. Ama gün içinde beynimizden dökülen hayaller o birkaç saatte geri toplanmıyor. Biz bu çağın hayalsiz büyüyen çocukları olduk. O yüzden de kaybolduk, hapsoldük bu labirentte. Artık çıkış yolunu arama, bu yolculukta da kendimizi bulma vakti.

Çalışıyoruz. Yarınlar yokmuş gibi. Ki aslında pek de yok, çünkü yarın bugünle aynı, dünle de. Çalışma hayatının vaat ettiği yarın, yine çalışmak. Daha çok çalışmak. Hatalarımızdan ders çıkara çıkara, gelise gelise, düşe kalka; daha doğrusu düşmeye izin olmadan, hep ayakta kalarak çalışmak. Çünkü hep çok iş vardır.

Kızarız çalışırız, haksızlığa uğrarız çalışırız, ağlarız çalışırız. Biz çalışırız. 7/24 çalışırız. Uykularımızı feda ederiz. Zamanımızı, mekânımızı, hayatımızı armağan ederiz sorgusuz sualsiz. Hele ki lehimize bir kolaylık olursa daha da çok çalışırız. Zam alırsak iki kat, takdir görürsek üç kat fazla çalışırız. Az çalışmayı beceremeyiz, biz eğitimimizle emeğimizle geldiğimiz işin hakkını verme derdindeyiz; minnetle, tutkuyla, hırsla çalışırız.

Biz bu çağın hayalsiz büyüyen çocukları olduk. O yüzden de kaybolduk, hapsoldük bu labirentte. Artık çıkış yolunu arama, bu yolculukta kendimizi bulma vakti.

